

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนา วัดพระพุทธบาท  
ห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

AN ANALYSIS OF BUDDHADHAMMA IN CHANGING CLOTH TRADITION OF KRUBA  
CHAYAWONGSA PHATTHANA WAT PHRA PHUTTHABAT HUAI TOM, LI DISTRICT, LAMPHUN  
PROVINCE

พระมหากาชาติ กลยาณธมฺโม (คณิงความดี)

พระครูสิริสุตานุยต. ผศ. ดร. ปกรณ์ มหากันธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

tonnowphra@gmail.com

**บทคัดย่อ**

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มีรณภาพใน  
ล้านนา 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม และ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครู  
บาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1)  
ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มีรณภาพในล้านนา พบว่า ในอดีตไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นลาย  
ลักษณ์อักษรว่ามีการเก็บสรีระสังขารของพระเถระไว้ คาดว่าการเก็บสรีระได้เกิดขึ้นในช่วงพุทธศักราช 2520 2)  
หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณี ได้แก่ หลักศรัทธา หลักสามัคคีธรรม หลักกตัญญู หลักทาน หลักบูชา 3)  
วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณี พบว่า (1) หลักศรัทธา เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาที่มีต่อครูบา  
ชัยยะวงศาพัฒนา (2) หลักสามัคคีธรรม เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคี ความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (3) หลัก  
กตัญญู เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลผู้เป็นพระเถระที่ปฏิบัติปฏิบัติชอบที่ควรกตัญญู (4)  
หลักทาน เป็นการให้ทานด้วยทรัพย์สินเงินทองสิ่งของ และ 5) หลักบูชา คือ อามิสบูชา เป็นการบูชาด้วยเครื่อง  
สักการะ และธัมมบูชา เป็นการบูชาด้วยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามคำสอน มีการสวดมนต์ ไหว้พระ

**คำสำคัญ :** ประเพณี, การเปลี่ยนผ้าครองสรีระ, ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

**Abstract**

This research entitled has the objectives as follows: 1) to study the tradition of changing  
clothes of senior monks who died in Lanna. 2) to explore the principles of Buddhaddhamma and  
3) to analyze the principles of Buddhaddhamma in the tradition of changing cloth of Kruba  
Chaiyawongsa Phatthana of Ban Huai Tom community. Li district. Lamphun province. This study

is a qualitative research. The findings of this research as follows: 1) The tradition of changing clothes of senior monks who died in Lanna found that. in the past. there was no written evidence that there was kept the body senior monks and expected that keeping body occurred during the year 1977. 2) The principles of Buddhaddhamma in the tradition of changing cloth. including (1) the principle of faith (2) the principle of fellowship (3) the principle of gratitude (4) the principle of charity (5) the principle of Worship 3) An analysis of Buddhaddhamma principles in changing cloth tradition found that (1) the principle of faith is to indicate the faith towards Kruba Chaiyawongsa phathana. (2) The principle of fellowship is to show the unity. solidarity. (3) The principle of gratitude is to express the gratitude to the people who are the senior monks. (4) The principle of charity is to give through money. possessions belongings. (5) the principle of worship including *Āmisa-pūjā* is the worship with objects. and *Dhamma-pūjā* is the worship with Dhamma. including that is to follow the teachings there are to chant. pay respect to Buddha image.

**Keywords :** Tradition. Changing Cloth. Kruba Chaiyawongsa Phatthana. Tom

## บทนำ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2562 ซึ่งมีความเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยายตัว คดีอาญาเพิ่มขึ้นจากคดียาเสพติดที่เพิ่มมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2562) อีกทั้ง ในยุคของโลกที่ไร้พรมแดนในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและไม่สนใจในประเพณีของตน ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้น

ความเชื่อและศรัทธาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้ก้าวไปสู่ความเจริญงอกงามตามหลักสัมมาปฏิบัติ คือปฏิบัติชอบด้วยสุจริตกรรมทั้ง 3 คือ กายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต คือ คิดดี พูดดี และทำดี หลักคำสอนที่เป็นสังฆธรรม เนื้อหาคำสอนจะเป็นหลักปฏิบัติของบุคคลในสังคมในเชิงคติธรรมในการครองชีวิตทั้งชีวิตส่วนตัวและสังคม ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) พุทธจริยธรรมของสังคม ได้แก่ คำสอนเรื่องศีลห้า การทำบุญ ความเคารพและการบูชา 2) พุทธจริยธรรมของปัจเจกบุคคล ได้แก่ หลักปฏิบัติของผู้ปกครอง หลักปฏิบัติของสตรีและบุรุษ หลักปฏิบัติของภรรยา รวมทั้งยังปรากฏหลักคำสอนเรื่องพุทธทำนายซึ่งเป็นการพยากรณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคมในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม (พุทธรักษ์ปราบนอก. 31 (2) : 55).

ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์ และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของ

สังคมเชื้อชาติต่าง ๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นได้อยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขไปตามกาลเทศะ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม รับเอามาปฏิบัติที่หลากหลายนเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีแห่งชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด วัดวาอารามต่าง ๆ ในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมทั้งงดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล (งามพิศ สัตย์สงวน. 2543: 27-28) ประเพณีของคนไทยจำแนก ออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) ประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต หรือครอบครัวเป็นประเพณีที่คนไทยเราได้ปฏิบัติสืบมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีพิธีกรรมมากมายล้วนล้วนเวียนอยู่กับชีวิตของคนเราต่าง ๆ นับว่าสำคัญยิ่ง สำหรับคนไทยจะได้ปฏิบัติให้เหมาะสมตามโอกาสต่างๆ เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตนเอง (2) ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของการดำเนินชีวิตของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมานั้นต่างมีความผูกพันกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ ขณะเดียวกันงานเทศกาลแต่ละงานนั้นก็จะเป็นการบอกให้รู้ว่าในรอบปีนั้นสังคมไทยจะมีการรวมกลุ่มเพื่อแสดงออกในด้านกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร ก่อให้เกิดสามัคคีกลมเกลียวรักใคร่กัน สิ่งเหล่านี้เป็นเพราะมีการทำงานร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน เกี่ยวข้องกับเทศกาลที่ปฏิบัติกันจะมีประเพณีนักขัตฤกษ์ กับประเพณีนิยม (3) ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา การทำบุญตามประเพณีและวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานมาจากพุทธศาสนาต้องประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของพุทธศาสนา และวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องจึงจะเป็นการอนุรักษ์ พัฒนาประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนจรรโลงรักษาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบต่อไป (พวงผกา ประเสริฐศิลป์. 2541 : 86-99)

วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน เป็นถิ่นกำเนิดครูบาชัยยะวงศาพัฒนา (องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน. 2560 : 2) โดยเฉพาะบ้านห้วยต้ม มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและถูกต้องทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยต้ม ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงปกากะญอ ที่อพยพมาจากจังหวัดตาก เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้าน ห้วยต้มเป็นระยะเวลาเกือบ 20 ปี โดยติดตามมากับครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้ชวนให้มาอยู่โดยได้มอบที่ดินทำกินให้ครอบครัวละ 1 ไร่ ซึ่งมีข้อแม้ว่า จะต้องรักษาสิลห้า ไม่กินเนื้อสัตว์ ไม่ดื่มสุรา และไม่เสพสิ่งเสพติดทุกชนิด ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ประชาชนในชุมชนบ้านห้วยต้มจึงที่ใช้ชีวิตแบบพอเพียง มีภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและการทอผ้า โดยทุกคนนับถือศาสนาพุทธ รักษาสิลห้า และไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ชุมชนบ้านห้วยต้มเป็นชุมชนที่มีความเป็นธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง รวมถึงพิธีอันติงามของชาวปกากะญอ จึงเป็นชุมชนแห่งความเจริญด้านพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ในทุกปีจะมีพิธีเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ผู้ซึ่งเปรียบดังศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชนบ้านห้วยต้ม และปกากะญอจากทั่วสารทิศ ในทุกครั้งที่มีการงานบุญพิธีจะได้เห็นประชาชนในชุมชนบ้านห้วยต้มนับหมื่นคนเข้าร่วมงาน เพื่อแสดงความศรัทธาและกตัญญูต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พระผู้พัฒนาชุมชนบ้านห้วยต้มให้กลายเป็นดินแดนอันสงบสุขและบริสุทธิ์พร้อมสืบทอดพระพุทธศาสนา การทำพิธี

เปลี่ยนผ้าครองสรีระนั้น เพื่อให้ศิษยานุศิษย์ได้แสดงออกถึงความเคารพ นบถ ถ้อยกยอม เลื่อมใสในครูบาชียะวงศาพัฒนา ซึ่งการบูชาแบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ อามิสบูชา เป็นการบูชาด้วยดอกไม้ ธูปเทียน หรือสิ่งของ และธัมมบูชา เป็นการบูชาด้วยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามคำสอน (อง.ทก. (ไทย) 20/157/124). ของครูบาชียะวงศาพัฒนา อันเป็นบุคคลที่ชาวปกาเกอะญอให้ความเคารพและศรัทธาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ครูบาชียะวงศาพัฒนาได้สร้างศาสนวัตถุ ศาสนสถาน เช่น วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม เจดีย์ศรีเวียงชัย เพื่อดึงและปลุกจิตศรัทธาให้เกิดในคณะศิษย์ (อนันต์ สีแดง. 2562) ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนาจึงได้ถือปฏิบัติกันมาจวบจนในปัจจุบันโดยยึดหลักปฏิบัติในทางสายกลาง ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา (ขุ.ธ. (ไทย) 25/24/369) ในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติได้ใช้ปัญญาในการพิจารณาถึงบุญกุศลหรือความดีงามอันจะเกิดขึ้นกับการปฏิบัติเพื่อเกิดความสุขกายสุขใจของชีวิต อย่างไรก็ตาม การยึดถือปฏิบัติของประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนา ได้ดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติในพุทธสรีระของพระพุทธเจ้า กล่าวคือ การใช้ผ้าผืนใหม่ห่อสรีระ (ที.ม. (ไทย) 10/205/152)

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความเข้มแข็งในการสืบทอดประเพณีของชาวพุทธห้วยต้ม ซึ่งจะเป็นหนทางที่จะสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตของประชาชนและเพื่อการจรโลงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป ดังนั้น จึงต้องการทำการศึกษาวิจัยถึงหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนา วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน แล้วนำผลวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนา เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่แก่ชุมชนและสังคมต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มรณภาพในล้านนา
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ 5 ประเด็น ดังนี้

#### 1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary

Research) สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องมาจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษามุ่งไปที่การสัมภาษณ์มุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์จริง

## 2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (key Informant) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัย ครึ่งนี้ จำนวน 25 รูป/คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 ข้าราชการหรือนักวิชาการทางศาสนา จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชนและผู้ศรัทธา จำนวน 15 คน

## 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

## 4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ ข้อมูลที่จัดเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Secondary Data) คือ การเก็บข้อมูลเอกสาร (Documentary) โดยการศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก และเก็บข้อมูลภาคสนามหรือจากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ทั้งนี้ เพราะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียง ทั้งนี้ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1-2 ชั่วโมง

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Primary Data) คือ การเก็บรวบรวมเอกสารงานวิจัยต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางวิชาการ รายงานวิจัย บทความวารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องอันจะทราบถึงหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระ

## 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

## ผลการศึกษา

### 1. ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มีรณภาพในล้านนา

จากการศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มีรณภาพในล้านนาพบว่า ในอดีตไม่พบว่ามีกรเก็บสรีระสังขารของพระเถระไว้ คาดว่าการเก็บสรีระสังขารได้เกิดขึ้นในช่วงพุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นการเก็บสรีระสังขารของครูบาภิขัยชาปี วัดพระพุทธบาทผาหนามโดยครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นผู้ริเริ่มในการเก็บสรีระสังขาร และพบประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูเจ้ากัญไชย กาญจน โทมรณภาพไปเมื่อ 20 ปีที่แล้ว โดยพิธีเปลี่ยนผ้าไตรจีวรครอง ณ วัดมตานุสรณ์ และประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระหลวงปู่ครูบาครอง

ชาติโย ที่ละสังขารเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 สิริอายุ 97 ปี พรรษา 77 โดยสรีระสังขารของหลวงปู่ยังเป็นปกติ ร่างกายไม่เน่าเปื่อย ซึ่งคณะศิษยานุศิษย์ ได้เก็บรักษาสรีระสังขาร ไว้ในโลงแก้วในระหว่างรอการพระราชทานเพลิงศพมีการเปลี่ยนผ้าไตรจีวรสรีระสังขารหลวงปู่ครุบาครอง ชาติโย

ทั้งนี้ ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มรณภาพในล้านนา มีความสำคัญต่อการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณของครูบาอาจารย์ เป็นการนอบน้อม ระลึกรู้ถึงคุณงามความดีตลอดจนหลักธรรมคำสอนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยกระบวนการหรือขั้นตอนในการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มรณภาพในล้านนานั้น จะมีการวางแผนการจัดประเพณี และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องอัฐบริขารเครื่องไทยทาน และในงานพิธีมีการสวดอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ มีการขอขมาต่อสรีระก่อนการเปลี่ยนผ้าครองผืนใหม่ เมื่อทำการเปลี่ยนแล้วจะนำสรีระสังขารกับเข้าสู่โลงบรรจุ สำหรับประโยชน์ที่ได้จากการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มรณภาพในล้านนานั้น เป็นการได้แสดงความเคารพ ความกตัญญู ความศรัทธาต่อครูบาอาจารย์ผู้มีบุญคุณ ได้ระลึกถึงคำสั่งสอนและน้อมนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ได้บุญกุศลต่อตนเอง ได้แสดงออกถึงความสามัคคี ความมีน้ำใจต่อผู้อื่น ได้รับทราบ รับรู้ข้อมูล วิธีการของประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระ

## 2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยตัม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ความเป็นมาของประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยตัม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูนนั้น เกิดจากการที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ผู้ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวชุมชนบ้านห้วยตัม เมื่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ถึงแก่มรณภาพลง เหล่าศิษยานุศิษย์จึงตกลงใจที่จะเก็บสรีระสังขารของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาไว้ เพื่อเป็นแรงกำลังใจให้แก่ศิษยานุศิษย์ถึงการคงอยู่ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา และประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนามีความสำคัญต่อจิตใจของคณะศิษยานุศิษย์ การเปลี่ยนผ้าครองสรีระถือเป็นการแสดงความกตัญญู ความเลื่อมใส ศรัทธาต่อผู้มีพระคุณ และแสดงการดำรงคงอยู่ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของศิษยานุศิษย์

กระบวนการหรือขั้นตอนในการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เริ่มจากประชุมวางแผนจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ จากนั้นทำการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณี โดยความอนุเคราะห์ให้ผู้บริจาคสิ่งของเพื่อจัดทำต้นทานและเครื่องไทยทาน มีการติดต่อนิมนต์พระเถระ และหัววัดต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมพิธี จัดเตรียมสถานที่วัสดุอุปกรณ์ และชุดอัฐบริขารที่จำเป็นต้องใช้ในงานประเพณี ในวันเริ่มงานประเพณี ตั้งแต่วันที่ 15-17 พฤษภาคม โดยวันที่ 15- 16 พฤษภาคม ช่วงเช้า จะมีการสวดทักษิณานุประทาน อุทิศบุญกุศลแด่บูรพาจารย์ ที่เป็นครูบาอาจารย์ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา กลางวัน ต้อนรับคณะพระสงฆ์ที่เดินทางเข้าร่วมพิธี ช่วงเย็น มีการแสดงธรรมเทศนา และสวดพระอภิธรรมให้ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา สำหรับช่วงกลางวันของวันที่ 16 พฤษภาคม จะมีการแห่ต้นทานรอบวัด และวันที่ 17 พฤษภาคม ช่วงเช้า จะเป็นการสวดธรรมนิยาม ถวายไทยทาน ช่วงบ่าย จะเป็นพิธีเปลี่ยนผ้าครอง หลังจากเปลี่ยนผ้าครองใหม่เสร็จแล้ว นำสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาแห่รอบวัด 3 รอบ แล้วนำขึ้นประดิษฐานอีกครั้ง ช่วงเย็น จะมีการสวดพระอภิธรรมให้ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาอีกครั้ง



ความเกี่ยวข้องของประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน กับพระพุทธศาสนานั้น มีความเกี่ยวข้องด้านการแต่งกายตามแบบของบรรพชิต เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอน อาทิ หลักกตัญญู หลักความอดทน ความเมตตา และหลักของทาน

หลักธรรมที่พบในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้แก่ 1) หลักศรัทธา ซึ่งเกิดจากการที่ศิษยานุศิษย์มีความเลื่อมใสศรัทธาจริยวัตรที่ดีงามของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา 2) หลักสามัคคีธรรม คือ ความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกันทั้งของผู้จัดงานประเพณีและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมงานประเพณี 3) หลักกตัญญู คือ การแสดงออกถึงความกตัญญูของศิษยานุศิษย์ที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา 4) หลักทาน คือ เป็นการให้ทานด้วยทรัพย์สิน เงินทอง อาหาร สิ่งของ และทานด้วยการให้ชีวิต เป็นการงดเว้นจากการฆ่า 5) หลักบุชา คือ มีการบูชาด้วยอามิสบูชา และธัมมบูชา

### 3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

จากการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน สรุปได้ดังนี้

#### 1) หลักศรัทธา

ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเกิดขึ้น เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงมีศิษยานุศิษย์และผู้ที่มีความศรัทธาต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจำนวนมาก ได้เดินทางมาเข้าร่วมงานประเพณีอย่างคับคั่ง เป็นปรากฏการณ์ของความศรัทธาที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ความศรัทธาที่เกิดขึ้นได้สร้างเป็นอัตลักษณ์เชิงประจักษ์ด้วยการจัดงานประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองครูบาชัยยะวงศาพัฒนา อันจะเป็นปฏิบัติตามคติความเชื่อที่จะสืบต่อไปในอนาคต ด้วยความเชื่อว่าจะนำพาชุมชนบ้านห้วยต้มให้อยู่เย็นเป็นสุข เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ บุญกุศลจะเพิ่มขึ้นกับผู้ที่ร่วมทำบุญให้เกิดความสบายใจ มีความสุข ไม่มีเรื่องเดือนเนื้อร้อนใจ เกิดสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่แจ่มใส

#### 2) หลักสามัคคีธรรม

ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นการแสดงออกถึงความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกัน ความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นความสมานฉันท์ของหมู่คณะ ที่ร่วมกันจัดงานประเพณีจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีในทุกครั้ง โดยในงานจะมีคณะศรัทธาเข้าร่วมประเพณีเป็นจำนวนมากในทุกๆ ปี ทำให้เห็นถึงความสามัคคีที่เกิดขึ้นโดยความร่วมมือจากส่วนต่าง ๆ ความสามัคคีที่ปรากฏนี้เป็นการความร่วมมือกันเพื่อสร้างประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวมหรือหมู่คณะ มีผลเป็นความสบายกายสบายใจ ไร้ปัญหาแตกแยก ไร้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันในโลกปัจจุบันและโลกหน้า

### 3) หลักกตัญญู

ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของครูบาชียะวงศาพัฒนาเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู กตเวทิตาต่อบุคคลที่ควรกตัญญู ผู้ซึ่งควรระลึกถึงและตอบแทน ความกตัญญูนี้ เป็นการสำนึกในบุญคุณที่ได้ดูแลอบรมสั่งสอน ปกปักรักษาปลูกฝังในสิ่งที่ดีงามให้ลูกหลานชาวชุมชนบ้านห้วยต้มได้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา ขณะเดียวกัน คณะศิษยานุศิษย์ที่มีใจชาวชุมชนบ้านห้วยต้มที่ได้เข้าร่วมประเพณีนี้ ถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลผู้เป็นพระเถระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ที่ควรค่าแก่การบูชาเคารพนบไหว้

### 4) หลักทาน

ทานที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนา เปรียบเหมือนบันไดขั้นแรกที่จะนำขึ้นสู่สวรรค์ ทานที่ปรากฏในงานประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนา ได้แก่ การให้ทานด้วยทรัพย์สินเงินทองแก่วัดเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน ให้ทานด้วยสิ่งของ เป็นการทานต้นทานและการแจกจ่ายอาหารให้แก่ผู้เข้าร่วมงานประเพณี อีกทั้งให้ทานด้วยการให้ชีวิต คือ การไม่ทานเนื้อสัตว์ ซึ่งจะเป็นการงดเว้นจากการฆ่า อย่างไรก็ตาม การให้ทานที่บริสุทธิ์ สมบูรณ์นั้น ผู้ให้ทานต้องมีความเพียรพยายามที่จะให้ทานด้วยจิตที่บริสุทธิ์ ให้อย่างเต็มใจ เป็นการให้ด้วยความเสียสละ ให้เพื่อก่อเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ให้ความปรารถนาดี ทานที่ให้ไปจะเป็นเสบียงสำหรับนำไปใช้ในภายภาคหน้า

### 5) หลักบูชา

หลักบูชาที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชียะวงศาพัฒนามี 2 รูปแบบ คือ อามิสบูชา เป็นการบูชาด้วยเครื่องสักการะ มีดอกไม้ธูปเทียน หรือสิ่งของ ซึ่งในงานประเพณีมีการถวายเครื่องไทยทาน และธัมมบูชา เป็นการบูชาด้วยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามคำสอน มีการสวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม อุทิศถวายบุญกุศลแด่ครูบาชียะวงศาพัฒนา

### อภิปรายผล

1. ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มีรณภาพในล้านนา คาดว่าได้เกิดขึ้นในช่วงพุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นการเก็บสรีระสังขารของครูบาอภิชัยขาวปี โดยครูบาชียะวงศาพัฒนาเป็นผู้ริเริ่มในการเก็บสรีระสังขาร และมีการเปลี่ยนผ้าไตรจีวรสรีระสังขารของพระเถระที่มีรณภาพ ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มีรณภาพในล้านนา ได้มีความสำคัญต่อการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณของครูบาอาจารย์ เป็นการนอบน้อม ระลึกรู้ถึงคุณงามความดีตลอดจนหลักธรรมคำสอนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ดีงาม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งพาตนเองได้ อยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระครูนิวาส์ปญฺญกร (ตุลพงษ์ศารักษ์) (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง” ผลการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรมที่มีส่วนในการเสริมสร้างให้คนไทยสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านต่าง ๆ



2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระศรียะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ได้แก่ 1) หลักศรัทธา ซึ่งเกิดจากการที่ศิษยานุศิษย์มีความเลื่อมใสศรัทธาจริยวัตรที่ดั่งงามของศรียะวงศาพัฒนา 2) หลักสามัคคีธรรม คือ ความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกันทั้งของผู้จัดงาน ประเพณีและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมงานประเพณี 3) หลักกตัญญู คือ การแสดงออกถึงความกตัญญูของศิษยานุศิษย์ที่มีต่อศรียะวงศาพัฒนา 4) หลักทาน คือ เป็นการให้ทานด้วยทรัพย์สิน เงินทอง อาหาร สิ่งของ และทานด้วยการให้ชีวิต เป็นการงดเว้นจากการฆ่า 5) หลักบูชา คือ มีการบูชาด้วยอามิสบูชา และธัมมบูชา ซึ่งหลักธรรมที่พบนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องอบรมบ่มนิสัยให้ประพฤติปฏิบัติตน พบความสุขในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระพัฒนา ญาณวโร (ตากอง) และคณะ (17 (3) : 87-88) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและคติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมปาจิต อร์พิม ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวนครชัยบุรีนทร์” พบว่า คติธรรมเป็นเครื่องมืออบรมบ่มนิสัยให้พุทธบริษัทได้นำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้ตนได้พบกับความสุข ซึ่งเป็นเครื่องช่วยยืนยันถึงหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่มีความหมายต่อคนในท้องถิ่น

3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระศรียะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า

1) หลักศรัทธา เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาที่มีต่อศรียะวงศาพัฒนา ความศรัทธาที่เกิดขึ้นได้สร้างเป็นอัตลักษณ์เชิงประจักษ์อันจะเป็นปฏิบัติตามคติความเชื่อที่จะสืบต่อกันไปในอนาคต ด้วยความเชื่อที่ว่าความศรัทธาจะทำให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ บุญกุศลจะเพิ่มขึ้นกับผู้ที่ร่วมทำบุญให้เกิดความสบายใจ มีความสุข ไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ เกิดสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่แจ่มใส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2551) ที่กล่าวว่า เมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือตั้งใจทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความดีความชั่วมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอ่อนหวานหรืออนอนคอยโชคชะตาเป็นต้น

2) หลักสามัคคีธรรม เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกัน ความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นความสมานฉันท์ของหมู่คณะ ที่ร่วมกันจัดงานประเพณีจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีในทุกครั้ง ความสามัคคีที่ปรากฏนี้เป็นการความร่วมมือกันเพื่อสร้างประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวมหรือหมู่คณะ มีผลเป็นความสุขกายสบายใจ ไร้ปัญหาแตกแยก ไร้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันในโลกปัจจุบันและโลกหน้า ซึ่งสอดคล้องกับพระดำรัสขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า (วิ.จ. (ไทย) 7/410/141) ที่ตรัสว่า ความพร้อมเพรียงของหมู่เป็นเหตุแห่งสุข และการสนับสุนนผู้พร้อมเพรียงกัน ก็เป็นเหตุแห่งสุข ภิกษุผู้ยินดีในความพร้อมเพรียงตั้งอยู่ในธรรมย่อมไม่เสื่อมจากธรรมอันเกษมจากโยคะ ภิกษุสมานสงฆ์ให้พร้อมเพรียงกันแล้ว ย่อมบันเทิงในสรวงสวรรค์ตลอดไป

3) หลักกตัญญู เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่ควรกตัญญู ผู้ซึ่งควรระลึกถึงและตอบแทน ความกตัญญูนี้ เป็นการสำนึกในบุญคุณที่ได้ดูแล อบรมสั่งสอน ปกป้องรักษาปลูกฝังในสิ่งที่ดีงาม ความ

กตัญญูจึงเป็นมงคลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานที่ปรากฏในมงคลสูตร (ขุ.ข. (ไทย) 25/5/3.) ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า ความกตัญญู เป็นอุดมมงคลสูงสุด

4) หลักทาน ทานเปรียบเหมือนบันไดขั้นแรกที่จะนำขึ้นสู่สวรรค์ การให้ทานด้วยทรัพย์สินเงินทองแก่วัดเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน ให้ทานด้วยสิ่งของ เป็นการทานต้นทานและการแจกจ่ายอาหารให้แก่ผู้เข้าร่วมงานประเพณี อีกทั้งให้ทานด้วยการให้ชีวิต คือ การไม่ทานเนื้อสัตว์ ซึ่งจะเป็นการงดเว้นจากการฆ่า ทานที่ให้ไปจะเป็นเสบียงสำหรับนำไปใช้ในภายภาคหน้า ซึ่งสอดคล้องกับอานิสงส์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก (อง.ฉก. (ไทย) 22/35/56.) ระบุไว้ว่า ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

5) หลักบูชา พบว่ามีการบูชาในรูปแบบของอามิสบูชา ที่เป็นการบูชาด้วยสิ่งของ และธัมมบูชา เป็นการบูชาด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอน อันเป็นการสร้างบุญบารมีให้เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ เนาวรัตน์ สุขมะโน และมนตรี สิริโรจนานันท์ (13 (1):210) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของวัฒนธรรมในการบูชาพระธาตุของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง” พบว่า วัฒนธรรมการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนาเกิดจากการบูชาพระธาตุเจดีย์เสมือนได้เข้าเฝ้าต่อหน้าพระพักตร์พระศาสดาก่อให้เกิดกุศลจิตแก่ผู้บูชา การบูชาพระธาตุเจดีย์เป็นการสร้างบุญบารมี ก่อให้เกิดคุณค่าด้านประเพณีเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน

## บทสรุปและข้อเสนอแนะ

### บทสรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนา วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มรณภาพในล้านนา 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน และ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ 25 รูป/คน จากกลุ่มผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ข้าราชการหรือนักวิชาการทางศาสนา จำนวน 5 รูป/คน และกลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชนและผู้ศรัทธา จำนวน 15 คน

### ผลการวิจัยพบว่า

1. ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระของพระเถระที่มรณภาพในล้านนา พบว่า ในอดีตไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรว่ามีการเก็บสรีระสังขารของพระเถระไว้ คาดว่าการเก็บสรีระได้เกิดขึ้นในช่วงพุทธศักราช 2520 ซึ่งเป็นการเก็บสรีระของครูบาอภิชัยยาปี ไว้ในวัดพระพุทธบาทผาหนาม และพบประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครูเจ้ากัญไชย กาญจโน และหลวงปู่ครูบาครอง ขัตติโย ประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระ มีความสำคัญต่อการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณของครูบาอาจารย์

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครุบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ได้แก่ 1) หลักศรัทธา ซึ่งเกิดจากการที่ศิษยานุศิษย์มีความเลื่อมใสศรัทธาจริยวัตรที่ดงามของครุบาชัยยะวงศาพัฒนา 2) หลักสามัคคีธรรม คือ ความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกันทั้งของผู้จัดงาน ประเพณีและผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) หลักกตัญญู คือ การแสดงออกถึงความกตัญญูของศิษยานุศิษย์ที่มีต่อครุบาชัยยะวงศาพัฒนา 4) หลักทาน คือ เป็นการให้ทานด้วยทรัพย์สิน เงินทอง อาหาร สิ่งของ และทานด้วยการให้ชีวิต เป็นการงดเว้นจากการฆ่า 5) หลักบูชา คือ มีการบูชาด้วยอามิสบูชา และธัมมบูชา

3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครุบาชัยยะวงศาพัฒนาของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า 1) หลักศรัทธา เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาที่มีต่อครุบาชัยยะวงศาพัฒนา ความศรัทธาที่เกิดขึ้นได้สร้างเป็นอัตลักษณ์เชิงประจักษ์ อันจะเป็นการปฏิบัติตามคติความเชื่อที่จะสืบต่อกันไปในอนาคต 2) หลักสามัคคีธรรม เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคี ความพร้อมเพรียงกัน ความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นความสมานฉันท์ของหมู่คณะ ที่ร่วมกันจัดงานประเพณีจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีในทุกครั้ง 3) หลักกตัญญู เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลผู้เป็นพระเถระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่ควรกตัญญู ที่ซึ่งควรระลึกถึงและตอบแทน 4) หลักทาน เป็นการให้ทานด้วยทรัพย์สินเงินทองสิ่งของ อาทิ ดันทานและการแจกจ่ายอาหาร อีกทั้งมีการให้ทานด้วยการให้ชีวิต คือ การไม่ทานเนื้อสัตว์ ซึ่งเป็นการงดเว้นจากการฆ่า การให้ทานตามความเชื่อเปรียบเหมือนบันไดขั้นแรกที่จะนำขึ้นสู่สวรรค์ 5) หลักบูชา มี 2 รูปแบบ คือ อามิสบูชา เป็นการบูชาด้วยเครื่องสักการะ มีดอกไม้ธูปเทียน หรือสิ่งของ และธัมมบูชา เป็นการบูชาด้วยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามคำสอน มีการสวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม อุทิศถวายบุญกุศลแด่ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา

### ข้อเสนอแนะ

#### 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครุบาชัยยะวงศาพัฒนา วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เสนอเชิงนโยบายดังนี้

1) นโยบายภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานประเพณีนี้

2) นโยบายภาครัฐ ควรรณรงค์ให้การประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครุบาชัยยะวงศาพัฒนาให้เป็นแบบอย่างเพื่อการจรโลงพระพุทธศาสนา

#### 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรสร้างบทบาทของพระสงฆ์ให้มีความน่าเลื่อมใส น่าเคารพศรัทธา ประพฤติตนเหมาะสมแก่สมณะสาธูป เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม เพื่อสร้างหลักประกันในความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนาต่อไป

2) คณะสงฆ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ ควรประสานความร่วมมือในการรักษาประเพณีการเปลี่ยนผ้าครองสรีระครุบาชัยยะวงศาพัฒนาเพื่อความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

### 3. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการวิจัยพระพุทธศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
- 2) ควรมีการวิจัยการเผยแผ่กระบวนการเปลี่ยนผ้าครองของพระเถระให้แก่พุทธศาสนิกชนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

### References

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2541). **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. (2560). **ประวัติความเป็นมา. องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย : ลำพูน. (อัดสำเนา).**
- พุทธรักษ์ ปราบนอก. (2557). **พุทธธรรมในวรรณกรรมคำสอนอีสาน วารสารมนุษยสังคมศาสตร์**. ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 55.
- เนาวรัตน์ สุขมะโน และมนตรี สิริโรจนานันท์. (2560) การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของวัฒนธรรมในการบูชาพระธาตุของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ 13 ฉบับพิเศษ เล่ม 1 (มิถุนายน): 210.
- พระวัฒนา ญาณวโร ตากอง และคณะ. (2560) .ความเชื่อและคติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมปาจิต อรพิมพ์ ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวนครชัยบุรินทร์. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**. ปีที่ 17 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม): 87-88.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2562**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://gnews.apps.go.th/news?news=50893>[17 กุมภาพันธ์ 2563]
- อนันต์ สีแดง. ประเพณีเปลี่ยนผ้าครองสรีระ ครูบาชัยวงค์ชา ประชาชนแห่ร่วมพิธีแน่นวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม. **วารสารออนไลน์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและการท่องเที่ยวภาคเหนือ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://eventsweekly-news.com/2019/05/18/\[2 มิถุนายน 2562\]](http://eventsweekly-news.com/2019/05/18/[2 มิถุนายน 2562]).
- พระครูนิวาส์พยุมาจารย์ (ตุลพงษ์ศรีกัจจ). (2555). “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.